

UDK 159.928:159.954

Primljeno: 10. 11. 2023.

Stručni rad
Professional paper

Džejlja Idrizović

KREATIVNOST KAO LJUDSKI POTENCIJAL I IZAZOV SAVREMENOG DOBA

(David Gauntlett, *Creativity: Seven keys to unlock your creative self*, Polity Press, Cambridge, UK, 2023)

David Gauntlett je britanski sociolog i medijski teoretičar čiji su radovi usmjereni na proučavanje utjecaja digitalnih i društvenih medija na stvaranje i razmjenu kreativnih kultura, te razvoj samorefleksije i identiteta pojedinca. U fokusu njegovih istraživanja su kreativni procesi i samoinicijativna svakodnevna kreativnost. Oslanjajući se na niz naučnih disciplina, od neuronauke i filozofije, preko umjetnosti do sociologije, Gauntlett istražuje načine na koje istraživači mogu prigriliti svakodnevnu kreativnost ljudi i razumjeti društveno iskustvo. Od 2018. godine je voditelj Katedre za kreativne inovacije i liderstvo na Toronto Metropolitan Univerzitetu. Prethodno je bio profesor kreativnosti i dizajna na Univerzitetu u Westminsteru (GB), gdje je dao veliki doprinos razvoju interdisciplinarnog i kreativnog istraživačkog rada. Radio je sa brojnim vodećim svjetskim kreativnim organizacijama, ali kao posebnu izdvaja saradnju sa LEGO fondacijom na inovacijama u kreativnosti, igri i učenju.

U knjizi *Creativity: Seven keys to unlock your creative self* Gauntlett kroz devet poglavlja, uključujući uvod i zaključak, nudi istraživanja, savjete i filozofiju kojima kod čitalaca nastoji probuditi razumijevanje i strast za kreativnošću. Knjiga nije klasična zbirka "savjeta" i tehnika *per se*, kako kazuje autor, već na jedan kolokvijalan način ukazuje na kreativni potencijal svakog pojedinca, daje upute kako ga razviti i napraviti promjene.

U uvodnom dijelu autor promišlja o kreativnosti kao izrazitoj potrebi za suočavanjem sa izazovima koji se postavljaju pred pojedinca u današnjem društvu. Kreativnost nije luksuz, niti je okretanje leđa ljudskim problemima. Ona, ako se pravilno koristi, znači izgradnju zajednice i razumijevanja među ljudima. Iako se danas mnogo govori o moći kolaboracije u postizanju važnih ciljeva, ipak saradnja nije ništa bez kreativnih pojedinaca. Kreativnost dolazi iz njihovog samopouzdanja, radoznalosti i iskustva. Osvrćući se kratko na period pandemije COVID 19, kada je život bio uvjetovan mnogim ograničenjima, kreativnost se pokazala kao važan segment u borbi za opstanak. Izgradnja kreativnosti značila je biti otvoren za nove stvari i postati dijelom nečeg većeg, pa i ako se sve činilo pomalo zastrašujućim. Stoga, kako navodi autor, potreba za otključavanjem kreativnosti nikada nije bila pravovremenija i univerzalnija. Čak i kada pomislimo odustati od nje, ona će svakako naći put do nas. Ideja otključavanja kreativnosti upravo se temelji na promišljanjima opisanim u uvodnom poglavlju, implicirajući da u svakom pojedincu postoji kreativni potencijal, te da samo treba pronaći načine da ga oslobodimo. Autor u ovoj knjizi nudi sedam ključeva za kreativnost, koji će pomoći da otkrijete svoj kreativni identitet, da ga razvijete i povežete se sa drugima. Iako to nije jedinih sedam načina za otključavanje kreativnih potencijala, pažljivo su odabrani i zasnovani na iskustvu dugogodišnjeg istraživanja kreativnosti, radeći sa pojedincima i organizacijama na pronalasku načina za njihovo otključavanje. Narednih sedam poglavlja jeste zapravo tih sedam ključeva kreativnosti, koje je autor naslovio kao: *Identitet, Eksperimentisati, Raditi, Inspiracija, Različitost, Nastavljati i Postajati*.

U poglavlju *Identitet* autor promatra kreativnost kroz sociološke teorije na mikro i makro razini, fokusirajući se na važnost individualne kreativnosti svakog pojedinca u kreiranju i stvaranju promjena. Društveni sistem se mijenja kada ljudi rade na drugačije načine u svakodnevnom životu. To bi značilo da male stvari postaju dijelom velikih stvari, ali s druge strane ne mogu se razumjeti velike stvari bez razumijevanja malih. Na taj način dva odvojena sociološka pristupa analizi, mikro i makro, postaju dijelom istog kruga, koji čini srce Giddensove sociološke teorije, na koju se autor poziva. Ona pokazuje međusobnu povezanost stvari, kako pojedinačne akcije mogu napraviti razliku, kao i to kako kultura može oblikovati individualne akcije. Nadalje, autor navodi kako kreiranje vlastitog identiteta ne vodi nužno kreativnosti, dok kreativnost također može doprinijeti razvoju identiteta. U tom procesu promišljanje i propitivanje su presudno važni aspekti. Za Gauntletta naši identiteti su centralni za eksperimente i načine na koje radimo, kako inspiriramo i primamo inspiraciju, kako nastavljamo dalje i na kraju kako transformišemo sebe i svijet oko sebe putem kreativnosti.

Kao drugi ključ za otključavanje kreativnosti autor navodi *Eksperimentisanje*. U ovom poglavlju govori se o eksperimentisanju sa kreativnom praksom i sistemima kao o prostoru unutar kojega možemo eksperimentisati, drugim riječima o okruženju koje nam dopušta da se kreativnost dogodi. U tom odnosu Gauntlett kreativnost opisuje kao procvat neočekivanih izvanrednosti koje odstupaju od svega što sistem jeste: formalnost, organiziranost, ustaljenost. Iako ne možemo znati kakvi će biti naši kreativni ishodi, sistem obezbjeđuje okvir i hranjive materije unutar kojih kreator eksperimentiše, igra se i cvjeta. Stoga, da bi se naši kreativni potencijali na pravi način ispoljili, treba imati poticajno okruženje. Autor daje nekoliko smjernica na koji način možemo iskoristiti taj prostor za buđenje i stvaranje kreativnosti, te metaforički govori o samorasipavanju (eng. *self-extracting*), sistemskom razmišljanju, modelu umjetničke škole, “okidačima za iskustva”, artikuliranju svrhe kreativnog djelovanja, ali i kreiranju platforme za kreativnost. Platformu za kreativnost mogu činiti različite vrste događaja, različita sredstva, igračke, kombinacija digitalnog i stvarnog životnog okruženja, pri čemu autor nudi i deset principa ili smjernica za uspješno kreiranje platforme koja će doprinijeti samopouzdanju i ohrabriranju pojedinca da se kreativno istakne istupajući iz suhoparnih društvenih zadataki. Iskustva u kreativnim procesima i moć prepoznavanja sebe kao osobe koja kreira i može činiti kreativne stvari važni za svakog pojedinca.

Naredno poglavlje pod nazivom *Raditi* razmatra mogućnosti organiziranja vremena za kreativno djelovanje. Kreativnost je nešto čemu se treba posvetiti i čime se treba baviti, a za to su potrebni vrijeme i prostor. Organizacija i izdvajanje vremena i prostora za kreativnost su ključni i neizbježni. U tom procesu je važno ne razvijati odmah prvu ideju koja se javila. Izdvajanje vremena za promišljanje i generiranje više ideja prije odabira jedne pokazalo se uspješnijim nego posvećivanje vremena usavršavanju prve ideje do koje smo došli. Kao drugu važnu lekciju autor navodi važnost povratne informacije o vašem kreativnom radu, ali ne povratnu informaciju nakon završenog procesa, jer može biti uznemirujuća. Umjesto toga, smatra da je mnogo važnije zatražiti mišljenje jedne ili dvije osobe od povjerenja koje će u samom toku vašeg rada dati svoj iskren sud i čiji će savjet biti od koristi za kreativni proces.

Kreativnost inspirira kreativnost. Ovom rečenicom autor započinje četvrto poglavlje pod nazivom *Inspiracija*. A najbolje razumijevanje inspiracije jeste da je to pozitivna vrsta indirektnog kopiranja, odnosno pojava kada promatranje drugih kreativnih postignuća djeluje motivirajuće na stvaranje vlastitih ideja. No u toj pojavi, kako kazuje Gauntlett, nas zapravo inspirišu osobine kreatora, njegova hrabrost i smjelost, radije nego sadržaj koji je stvorio. U ovom poglavlju autor nadalje nastoji

čitaocima približiti funkcionisanje inspiracije u praksi, te kroz nekoliko primjera govori o ranjivosti, hrabrosti i odvažnosti ljudi čija su kreativna ostvarenja nailazila na neuspjeh prije no što su postigli i ostvarili nešto veliko. Važan je proces više nego sam produkt, jer proces vas mentalno priprema za mnoge druge stvari. Raditi najjednostavniju moguću stvar i pri tome biti zadovoljan i zahvalan može biti više nego dovoljno.

U petom poglavlju *Različitost* autor promišlja o raznolikostima identiteta i kultura, te zadire dublje u temeljna, nerijetko bolna pitanja koja tište sva savremena društva i shodno tome predstavljaju izazov za kreativnost. A upravo to su oblasti u kojima kreativnost može doprinijeti promjenama i poboljšanju stvari. Pozicija ili kategorija u kojoj se pojedinac nalazi često može dovesti do obezvređivanja njegovog kreativnog identiteta i obeshrabrivanja kreativnog djelovanja. No, pozitivan razgovor o različitosti može biti način da se izbjegne suočavanje sa brutalnim realnostima društvene nejednakosti. S druge strane, različitost je sama po sebi inspiracija kreativnosti.

Upornost je jedan od važnih ključeva kreativnosti. Ukoliko želite napredovati, istaći se u onome što radite, jednostavno morate “ići naprijed, nastavljati”. Stoga u šestom poglavlju *Nastavljati* autor ukazuje na važnost upornosti, naročito u vrijeme kada politika i društveni mediji sve čine nedodirljivim. Kroz ovo poglavlje nudi se nekoliko primjera istrajnosti, koji mogu poslužiti kao inspiracija ili razlozi da ostanemo uporni i nastavimo raditi na sebi i na onome što nas čini sretnim. Jedan od izazova na koje se autor osvrće u ovom poglavlju jeste internet i njegov utjecaj na kreativnost. Sama ideja da vašu kreativnost možete podijeliti sa bilo kim i bilo kada je nevjerovatna i još uvijek je ogromno dostignuće za čovječanstvo.

Naredno poglavlje ove knjige kao sedmi ključ za otključavanje kreativnosti Gauntlett je nazvao *Postajanje*. Prvobitna ideja je bila nazvati ga transformacija, jer kako autor kazuje, “transformacija” sugerira neke magične promjene – od nečega što već postoji napraviti nešto bolje i drugačije. Ali dublje promišljajući o kultivisanju kreativnosti ne želi se iskorijeniti osobnost pojedinca i zamijeniti je nečim novim. Cilj je u pronalaženju načina kako kapitalizirati svoj kreativni potencijal, odnosno postati više od onoga što smo bili. Proces postajanja je evolucija, bit je ne ostati isti, a ovo poglavlje daje neke od smjernica kako to postići: suočavanje sa samim sobom, prihvatanje i napredovanje, razumijevanje, individualnost, vjerovanje vlastitim instiktima i oslanjanje na ono što/ko želite postati.

U zaključku autor sumira sve najvažnije ideje ili ključeve za kreativnost i razmatra njihove implikacije u šest oblasti: pojedinci, preduzeća i organizacije, socijalna

pravda, gradovi i mjesta, obrazovanje i digitalni mediji. Kreativnost u svakom području je jednako važna i može doprinijeti izgradnji uspješnijih međuljudskih odnosa koji su od vitalnog značaja u savremenom izazovnom svijetu.

Knjiga obiluje stvarnim, nadasve inspirativnim primjerima kreativnih procesa koji opovrgavaju nekadašnje uvriježeno mišljenje da samo neki ljudi imaju dar kreativnosti. Stoga je vrijednost ovog djela upravo u njegovoj širini, u promatranju kreativnosti u širem društvenom kontekstu iz kojeg svaki čitalac može uzeti pouku i ideje kako iznimno složen proces učiniti pristupačnim i dostupnim svakome u buđenju i ostvarivanju njegovih vlastitih kreativnih potencijala i postignuća.

Adresa autorice
Author's address

Džejlja Idrizović
Univerzitet u Sarajevu
Prirodno-matematički fakultet
dz_idrizovic@hotmail.com

